

Hot och hat riktat mot samer måste bekämpas!

Av:

Linda Hofstad Helleland, distrikts- og digitaliseringsminister, Norge

Amanda Lind, kultur- och demokratiminister, Sverige

Anna-Maja Henriksson, justitieminister, Finland

Aili Keskitalo, sametingspresident

Per-Olof Nutti, styrelseordförande Sametinget Sverige

Tuomas Aslak Juuso, sametingets ordförande i Finland

Samerna är erkända som folk och urfolk med egen kultur, eget samhällsliv och egna språk. Vi har många olika kulturer och olika språk inom våra länder vilket berikar oss alla. Vi ser därför med oro på att samer utsätts för hot, hat och trakasserier. Detta kan vi inte acceptera, med gemensamma krafter måste vi samarbeta för att bekämpa rasismen.

Efter att Högsta domstolen meddelat dom i Girjasmålet har hot, hat och våld förekommit i Sápmi. Samer har bland annat utsatts för dödshot och renar har plågats och dödats.

I Nord-Norge har det förekommit flera allvarliga händelser och hets mot samer. Så sent som den 6 december 2020 skrev tidningen Nordlys om en ung flicka som blev trakasserad på bussen för att hon talade samiska.

I Finland förekommer ofta hatretorik i sociala medier men hatretorik förekommer också i andra medier. Hatretoriken förekommer särskilt i samband med att frågor om samiska rättigheter diskuteras och försök görs för att tysta samer.

Vi ser också att urfolk globalt i allt högre grad utsätts för trakasserier och intolerans, särskilt när de försvarar och utövar sina rättigheter till land och naturresurser. Samerna är utsatta när de utövar sina rättigheter som urfolk och uttrycker sin samiska identitet. Det är oroväckande att det i samhället sker en normalisering av hot och hat riktat mot samer.

Hur påverkas vi av hot och hat?

Hatfulla yttringar kan få allvarliga konsekvenser för enskilda personer, grupper och hela samhället. Många samer upplever hatfulla yttringar på skolgården, på gatan, på internet, i sociala medier och i nättidningars kommentarsfält. Hot och hat påverkar även de som inte blir direkt utsatta. Unga samer läser hur vuxna män och kvinnor uttrycker sig i sociala medier och kan rentav bli rädda för att uttrycka sin samiska identitet och inte vilja delta i den offentliga debatten. Hot och hat har därför en negativ inverkan på samiska språk och utvecklingen av samisk kultur, som fortfarande är i en sårbar situation.

En annan aspekt är vardagsrasismen, uppdelningen i ”vi” och ”dem” och negativa samtal i vardagen om samer och den samiska kulturen.

Hets och hatfulla yttringar påverkar både individers och hela folkgruppers identitet och självkänsla. När man ständigt blir utsatt för hets på grund av sin etniska tillhörighet blir det svårare att visa vem man är. Under de senaste decennierna har mångfalden i samhället uppmuntrats. Mångfalden har ett värde för oss alla. Med den hårda tonen i dagens debatt riskerar vi att mångfaldens värden osynliggörs.

Våra demokratier ska ha utrymme för olika åsikter och debatter. Yttrandefriheten är en grundpelare i en demokratisk rättsstat men innebär inte att det ska vara fritt att hota och uttrycka hat mot sina medmänniskor. En normalisering av hot och hat är ett demokratiskt problem bland annat för att det inskränker allas rätt att delta i samhällsdebatten.

Vad gör vi?

Som samhälle kan vi inte tolerera hot och hat riktat mot samer. Vi som samhälle kan inte vara likgiltiga – genom att låta hatfulla yttringar stå oemotsagda eller okommenterade. Som representanter för regeringarna och de tre samiska parlamenten i Sverige, Norge och Finland har vi ett särskilt ansvar att protestera och motverka hot och hat. Vi har alla ett ansvar att forma ett samhälle där alla kan visa vilka de är utan att behöva vara rädda för bli utsatta för hot och hat.

Våra tre länder vidtar nationella åtgärder inom området:

- Norge har en strategi mot uttryck för hat och en handlingsplan mot rasism och diskriminering på grund av etnisk tillhörighet och religion.
- Sverige har en nationell plan mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott, där rasism mot samer lyfts fram specifikt.
- Finland utarbetar som bäst ett handlingsprogram mot rasism och för goda relationer mellan befolkningsgrupper.

Ett ökat samarbete på nordisk nivå kan dra nytta av nationella erfarenheter och verka för gemensamma åtgärder. Vi anser att det särskilt är tre saker som kommer att vara viktiga i det fortsatta arbetet:

- Norge, Sverige och Finland har inlett sannings- och försoningsprocesser. Processerna kommer bland annat att bidra till att synliggöra historiska oförrätter och öka förståelsen för dagens situation för det samiska folket i de tre länderna. I det fortsatta arbetet ska vi ta lärdom av varandras erfarenheter.
- Vi har också beslutat att verka för att kunskapsnivån vad gäller rasism och diskriminering, i historien och i nutid, ska höjas.

- Samtidigt måste vi ge kraft och stöd åt de goda förebilder som tar ställning och arbetar mot hot och hat. Det finns många goda krafter som verkar för att historisk skam ska bytas mot stolthet och glädje.

Vägen framför oss är lång, men vi kan inte tillåta oss att misslyckas. Hot och hat riktat mot samer och minoriteter är inget som för våra länder framåt. Vi har inte nått ända fram förrän alla delar den insikten och alla kan vara stolta över sin kultur utan rädsla för att bli utsatt för hot och hat.